

film

POVĚST PRO VRAHA

Američané prý tvrdí, že sériový vrah Zodiac je pro tamní dějiny kriminality postavou stejně významnou jako pro Anglii (a vlastně i Evropu) legendární Jack Rozparovač. Společně mají oba zločinci i to, že znovu a znovu jejich příběhy přitahují umělce, zejména pak filmaře: vždyť film *Zodiac*, jenž nyní putuje českými biografi (a zejména ovšem multiplexy, kam se svými ambicemi pasuje nejlíp), vznikl pouhé dva roky po svém posledním filmovém předchůdci. Tak či onak, za shlédnutí *Zodiac* stojí, třebaže nutno počítat s tím, že k vrcholným dílům žánru nepatří a že se diváci mohou chvílemi dokonce nudit. Film je totiž k nepřekrápní dlouhý a režisérova nechť k nůžkám působí skoro jako schválnost. Strihy se samy nabízejí...

Vzrušující je ale dozajista už fakt, že jde o skutečný příběh – a že reálný pachatel nebyl nikdy vypátrán a potrestán. Všechny verze vyšetřování, jež filmaři nabízejí, vyšly z reálií policejního vyšetřování, navíc si scenáristé ovšem dopřáli i vlastní fabulaci – a nápaditost jim v tom ohledu rozhodně nescházela. Ku prospěchu celku hraje i věrohodně líčené prostředí – jak policejního zákulisí, tak velké kalifornské redakce. Ano, *Zodiac* patřil totiž k těm, kteří si dovedně prostřednictvím médií pohrávali s city a myšlením společnosti, a novináři mu v tom ohledu velmi zaujatě sloužili. Samozřejmě, že pod heslem pravdivého informování veřejnosti...

Zodiacův případ se rozehrává v legendární opředěném roce 1968, jenž magicky poznamenal bezmála celý svět. Spojené státy nevyjímaje. Všude ovšem onu číslovku vnímají s jinými pocity. Režisér David Fincher (vzpomeňme jeho majstrštyk *Sedm*) si zálib-

ně pohrává s retro rekvizitami i retro příběhem, který nám připomene ony podivuhodné časy, kdy třeba ještě cigarety kralovaly a kouřili (skoro) všichni, a hlavně všude – a faxy coby výkřik techniky ještě neznali ani na odlehlejších kalifornských policejních odděleních.

Dobře se podařilo příběh obsadit: výborný je Jake Gyllenhaal jako novinářský kandidas, jenž hodlá svou šanci řádně zúročit, i Robert Downey jr., jenž přesvědčivě ztě-

lesnil hasnoucí reportérskou hvězdu (mimo chodem, v nejlepších momentech herec výrazově připomene mladého Al Pacina – a nám posílá přesvědčení, že všechno už tu bylo a všichni už tu byli).

A možná právě v tomhle pocitu tkví hlavní úskalí filmu *Zodiac*: vyprávění se větví a rozbíhá do šíře, vyšetřování se několikrát znovu rozjíždí – po čtyřech letech, pak ještě jednou, a potom opět. Jako *Mušketyři*. Až je toho moc a únava z napětí a hezky uštrikovaného vyprávění převládá.

Koneckonců, i fakt, že český distributor neinvestoval do dabingu a film se hraje s titulky, o něčem vypovídá: o nevěře ve velkou návštěvnost? Tak či onak, díky tomu aspoň máme zase jednou možnost slyšet originální zvuk a vlastní hlasy herců. Což vůbec není k zahoezení... (-ěk)

divadlo

Vrah hrdinou nebo hrdina vrahem?

Žijeme v divné době, kdy stát se celebritou je snadnější než kdykoli předtím. Stačí třeba natočit pornofilm a hrdě se k tomu přihlásit. Stačí podvodem získat miliony – když vás navíc nezavrou, lid vás bude milovat. Nebo – co takhle někoho zavraždit?

Jenže ani v tom ohledu nic nového pod sluncem. Irský dramatik John Millington Synge napsal svou hru *Hrdina západu* už před sto lety, a tehdy při své premiéře vyvolala ovšem skandál. Ejhle, když se teď znovu objevila na jevišti pražského Činoherního klubu, zdá se znovu aktuální. A neděje se pranic, pohoršení se neozývá. Zvykli jsme si i na horší gaunery.

A přitom vypráví týž příběh jako za času svého vzniku! Mladý muž, jenž odněkud přivandruje do odlehlejšího irského hnízda, se nepokrytě chvástá tím, že zabil vlastního táta. Rýčem, přidá vysvětlení, pokud ho někdo chce slyšet. Kupodivu, místní bohobojní občané, místo aby otcovraha vydali spravedlnosti, jak by se slušelo podle zákonů božích i lidských, pohlíží na mladíka s neskrytým obdivem!

Prvním pozitivem nového uvedení je, jak jinak, nový český překlad, jehož autorem je známý Martin Hilský, druhým je pak samo nastudování, jehož se ujal Ondřej Sokol. Režisér, jenž je na scéně ve Smečkách vlastně doma. A pak jsou tu ovšem herci, s nimiž starý Činohrák vždy stál a padal. Ansámbl velké éry patří už do říše legend, velikáni jsou skoro všichni po smrti. Dnešní hvězdy Činoherního klubu nemají renomé těch někdejších, chybí jim šance ve filmu a v televizi, jež dávaly komediantům obživu i obecný věhlas. Ale hrát dovedou, ne že ne! V *Hrdinovi* západu to nade vši pochybnost prokazuje Jaroslav Plesl coby otcovrah Christy Mahon, jenž s mazaností hodnou lepších věcí záhy rozpozná svou nevšední šanci a začne z ní těžit – a je ochoten svůj údajný mord i zreprizovat, když bude potřeba... Michal Pavlata byl znamenitý herec vždycky a stále jako víno: jeho studie starého Mahona je okouzující i odpudivá v záviděníhodné celistvosti. A přímo geizír nápaditosti vychrlí na diváky Vladimír Kratina coby hostinský James, jehož opilecké sólo je groteska sama o sobě. Velkému triu ale hru nekazí ani ostatní, z nichž jmenujme aspoň Matěje Dadáka či Kateřinu Lojdovou.

Zkrátka, Činoherní klub hraje opět divadlo zábavné a přitom nikoli hloupé. Což jsou atributy, jimiž se mnohé pražské scény neméně vyhlášené často chlubit nemohou! (-ěk)

knihy

TRÁPENÍ SOUKROMÝCH DETEKTIVŮ V ČECHÁCH

Profese soukromého detektiva, to si přiznejme, v Čechách nikdy moc nezdomácněla. I za časů blahoslavené první republiky Československé se zástupci tohoto řemesla vyskytovali spíše sporadicky a věnovali se případům pohříchu marginálním, zejména pak věcem rozvodovým, dědickým a veskrze tahanicím majetkovým. Představy, že by se mohli namočit v záležitostech hrdelních, pocházely spíše zpoza západní hranice a zejména z literárních luhů amerických. Léta budování socialismu udělala pak se soukromými očky vůbec krátký proces, na detektivní práci dostali monopol profesionálové, navíc ideologicky pevní v kramflecích. A tak se soukromí detektivové objevili v české společnosti teprve po roce devadesátém – a to jak v reálných situacích, tak v literatuře.

Také zkušený detektivní autor Rudolf Čechura si pro svou nedávnou románovou práci vyvolil coby hlavního hrdinu „soukromé očko“: jako by si však v hloubi duše uvědomoval jistou netypičnost takové profese v tuzemsku, dal tomu svému aspoň nečesky zvučné jméno i příjmení. Jeho detektiv se jmenuje Edward Mayer a do vyšetřování úkladné vraždy se dostane jako Pilát do Kréda: napřed je totiž najat, aby zjistil zdánlivou

prkotinu. Kdo posílá finančnímu poradci – s velmi českým – jménem Josef Novák výhrůžné dopisy? Než se však pořádně stačí rozhybat a pátrání doopravdy započít, klient vydechne naposledy – a zavražděn... Navíc je tu podivuhodný fakt, že pachatel pro svůj čin zvolil zbraň dosti atypickou: jateční pistoli. Jde o prostý fakt, že neměl k dispozici nástroj obvyklejší, anebo se i ve výběru skrývá záměr, řekněme – dehonestující?

Soukromý detektiv Edward Mayer je do vyšetřování vraždy vlastně vmanipulován a jme se odhalovat podivné a spleťtá taje, jež léta poznamenávaly život dvou rodin, bydlících pospolu v jednom rozlehlém domě. Jak se zdá, všechny stopy vedou jedním směrem a do podezření se tím pádem dostává jediný muž – soused a donedávna i přítel zavražděného. Jenže všechno důkladně zkomplikuje nálezk další oběti – a příběh se dál zamotává, minulost se proplétá se současností a staré hříchy mají předlouhé stíny... Rudolf Čechura, vyznavač Sherlocka Holmese a rodič nezapomenutelného Maxipsa Fíka, napsal svižnou detektivku jako zvíře, již nechybí kořením humoru a jejímž vydání nakladatelství Mott rozhojnilo svou solidní edici Česká detektivka o vpravdě zdařilý svazek. (jjv)